

A JÖVŐ ELEKTRONIKUS ÚJSÁGÍRÓINAK ÉRTÉK- ÉS VEZÉRLŐELVEI (Az EKF kommunikáció szakos hallgatóinak attitűdvizsgálata)

Az Eszterházy Károly Főiskola Médiatudományi Tanszékén, több szakirányon folyik a kommunikáció szakos hallgatók képzése. Ezek közül az egyik az elektronikus sajtóval foglalkozik. A kommunikáció szakosok képzésével arra törekszünk, hogy a diákok a lehető legkorszerűbb elméleti és gyakorlati képzést kapják, ezzel segítve a személyiség szakmai szocializációját. Ennek kapcsán több kérdés is felvetődhet: milyen személyiséggel, látásmóddal kerülnek be az egyetemre, főiskolára a diákok? Milyen érték- és vezérlőelvek mozgatják hallgatóinkat, a jövő televíziós-, és rádiós személyiségeit? Kutatásommal ennek vizsgálatára vállalkoztam.

I. Néhány szóban az attitűdről

Az attitűd a szociálpszichológia egyik központi fogalma. A kifejezés alatt tartós beállítódást, értékelő viszonyulást értünk valamilyen tárgy, személy, vagy gondolat irányába.

A szociálpszichológia attitűd-elmélete szerint minden embert sajátos – „személyre szabott” – meggyőződések, attitűdök és értékek összessége jelleméz, amelyek meghatározzák, hogy egy adott ingerre az adott személy milyen válaszreakciót alakít ki.

Az attitűdök elsajátítása a szocializációban megy végbe. Az *attitűdök tanulásának* három útja van:

- alapulhat direkt tapasztalatokon
- megvalósulhat modellkövetés révén
- vagy szoktatják, tanítják rá az egyéneket.

A megfelelő attitűdök kialakítása a nevelés során valósul meg. Adódik a kérdés: a Médiatudományi Tanszék oktatóinak milyen lehetőségek állnak rendelkezésre ahhoz, hogy a hallgatók szakmai attitűdjét fejlesszék, befolyásolják?

I.1. Az attitűdök alakítása szempontjából fontos gyakorlati tevékenységek

Az elektronikus sajtó szakirányon a hagyományosnak számító tanórákon túl, a megfelelően kiválasztott módszertannal a *szoktatásra, a modellkövetésre és a direkt tapasztalatokon alapuló tevékenységekre fordítunk nagy figyelmet.*

Az ötödik félévtől a hallgatók az elméleti képzést jelentő heti hat tanórán túl bekapcsolódnak a *Líceumi WEB Rádió* magazinműsorainak, és a *Líceumi Televízió* műsorainak szerkesztésébe is. Ez a gyakorlati kötelezettségük az államvizsgáig szól.

A hallgatók *team munkában* végzik feladataikat. Rövid időn belül kialakulnak azok a munkacsoportok, akik szívesen dolgoznak együtt a rádiós-, tévés adások előkészítésén.

Tapasztalatunk szerint *a csoportfeladatok végzése kiváló a direkt tapasztalatok szerzésére, átadására.* Ez alatt nem feltétlenül csak a tanár által nyújtott mintákat értem, hanem megvalósul a diákok egymás általi tapasztalatszerzése is. *A hallgatók közül spontán módon válnak ki a terhelhetőbbek, a speciális ismeretekkel, képességekkel rendelkezők. Ők lesznek azok, akiket jó esetben társaik modellként, példaként követnek.* A hallgatók rövid időn belül egymást is bírálják, véleményezik. Így kialakul bennük a csoporttagok iránt érzett *felelősség, a bírálat, a véleményezés készsége.* A rádiós, televíziós szakirányon a diákokat a *valódi szerkesztőségi élethez kívánjuk szoktatni,* ahol sokféle emberrel találkoznak. Így ebben a közösségben pl. együttműködő, versengő, de akár rosszindulatú, megbízhatatlan, lusta munkatárssal is kapcsolatba kerülnek. Így lesz igazán *életszerű* az oktatói munkánk.

A technikai gyakorlatok helyszíne a *Líceumi WEB-rádió* és a *Líceum Televízió.*

Egy végzős hallgatóm a következőt írta szakdolgozatában:

„Az elektronikus szakirány nekem sok pluszt adott. Egyrésztől megerősített abban, hogy szeretnék a szakmában dolgozni, másrésztől pedig, olyan rejtett dolgokat tárt fel, melyek eltántorítanak ettől. Itt csupán arra gondolok, hogy mindig is szerettem volna képernyőre kerülni, de mikor élesben kipróbáltam, utána már nem volt hozzá kedvem. Végeredményben tetszik a tévészés, híradózás, de szigorúan csak a technikai munka. Megtanultam vágni, a kamerát kezelni, voltam hangmérnök, feliratozó, s mindez tetszett is, de egyvalamiben biztos vagyok, műsorvezető soha nem lesz belőlem.”

A *direkt alapokon nyugvó tapasztalatszerzést* a következő infrastruktúrával biztosítjuk: a rádiósok számára négy hangvágásra alkalmas számítógép áll rendelkezésre. A televíziós vágószobában 12 munkaállomáson készülnek

az anyagok. Itt csaknem 30 digitális kamerát, és a hozzá tartozó technikai felszereléseket használhatják a diákok. Magazinműsorokhoz stúdiót is rendelkezésre biztosítunk.

I.1.1. Néhány szó még a Líceum Televízióról:

A Líceum Televízió a *közszolgáltatás*ot helyezi előtérbe. Műsorszerkezetében tükrözi a főiskolai hallgatók és oktatók szakmai, kulturális, tudományos, valamint sport életét.

Adásideje 24 órás, műsorai Egerben, és a környező településeken, a UPC kábelhálózatán foghatók. Adáskörzetében közel 100 ezer nézőt tud megszólítani.

I.2. Attitűd-alakítás a műsorkészítés során

A hallgatók az ötödik félévtől fokozatosan ismerik meg a műsorkészítés fortélyait, az anyaggyűjtéstől kezdve a szerkesztésig, az adás összerakásáig. Kipróbálják magukat vágóként, szerkesztőként, illetve akár az operatőri munka elsajátítására is nyílik lehetőségük. Továbbá „a merészebbek” a képernyőre is kerülnek, műsorvezetőként. Kihhasználva a televízió, rádió nyújtotta lehetőséget a *diákok átélik a nyilvánosság elé kerülés nyomását, felelősségét. A begyakorlással* arra igyekszünk szoktatni hallgatóinkat, hogy *minden napos tevékenységként fogják fel a képernyőre kerülést, a megszólalást, a kamera, vagy éppen a mikrofon közelségét.*

A rádióban, vagy a Líceum Televízióban ugyanúgy folyik egy műsor előkészítése, mint más csatornákon. A hallgatók öt-hatfős stábokba rendeződnek. A csoportmunka során működésbe lépnek a következők:

- *közösségi nyomás,*
- *egymás iránti elvárások,*
- *számonkérések,*
- *védik saját és mások érdekeit,*
- *kritikussá válnak.*

Megtanulnak tehát olyan *együtműködési formákat*, melynek valljuk be, nem kedvez a kreditrendszerű felsőoktatás. Ezt ellensúlyozzuk a csoportmunkával.

Elmaradhatatlanok a szerkesztőségi megbeszélések, ahol a stáb a következő adást készíti elő. Itt történik az anyagok kiosztása, az adás-struktúra összeállítása. Az anyagfelvételt komoly szerkesztőségi munka követi, ugyanis ekkor történik a vágás, az összerakás. Minden stábnak van hallgatói fő-

szerkesztője, aki a már meglévő munkákat megnézi, ellenőrzi a hangokat, a képeket, hiszen hibásan egyetlen anyag sem mehet adásba. Az utolsó „kapu” a tanár, aki ellenőrzi az adásba kerülő anyagot. Miután ő is rábólintott kezdődik a műsor összerakása.

A hallgatók feladata a *pontoság, szakszerűség, kreativitás*, ehhez társul a tanári segítségnyújtás. Az itt felsorolt *tulajdonságok* elérésére törekszünk, mert felfogásunk szerint csak együtt vagyunk képesek igényes televíziózásra.

Az Eszterházy Károly Főiskola vezetői lehetővé tették, hogy az elméleti és szakmai képzést magas színvonalú infrastrukturális háttérrel támogassák. Ezzel az intézmény célja az, hogy olyan képzett, diplomás szakembereket engedjünk ki a munkaerőpiacra, akik versenyképes tudásukkal képesek érvényesülni bármely televízióban, rádióban. De melyek azok a tulajdonságok, képességek, amelyek segítik a pályán való elhelyezkedést és megmaradást?

Az újságírókkal kapcsolatos jellembeli elvárások

A szakirodalom szerint az újságíróknak a következő tulajdonságokkal kell rendelkezniük:

- kitartás
- elszántság
- képesség az összefüggések meglátására, és elemzésére
- felelősségérzet
- elkötelezettség az erkölcs személyes és társadalmi normái iránt
- tudjon bizalmat ébreszteni (rendelkezzen empátiakészséggel, figyelemmel)
- a témával kapcsolatosan legyen jártas, és tapasztalt
- képes legyen távolságtartásra a személyes érzelmektől, elfogultságtól
- rendelkezzen a felháborodás alacsony küszöbértékével
- igénye legyen a hatalom elszámoltatására.

A következőkben térek rá a hallgatók attitűdkutatására.

Az attitűdkutatás eredményeinek összegzése

Mintavétel:

A Dr. Franz Schaffhauser által kiadott attitűd-kutatásra alkalmas kérdőívvel az Eszterházy Károly Főiskola elektronikus szakirányt választott, kommunikáció szakos hallgatóit kerestem meg. Célom ezen minta attitűdjeinek feltérképezése. A szubjektív mintavételt („cél tudatos minta”) kiterjesztettem a nappali és a levelező tagozatos diákok csoportjára is.

A levelező hallgatók csoportját ebben a kutatásban kontrollcsoportként is felhasználom. Egy későbbi vizsgálatra előkészülve további 72 főt is megkértem az együttműködésre.

A kérdőívet összesen 120 fő töltötte ki.

1. Értéklista eredményeinek kivonata

Kérdés: Mely érték fontos számomra, mint vezérlő alapelv az életemben?

1.1. A nappali tagozatos hallgatók legfontosabb értékei

A nappali tagozatosok esetében azt a 8 értéket, vezérlőelvet említtem meg, mely a legmagasabb átlagértéket kapta. Ezek a következők:

Legfontosabb értékek	Átlag
Belső harmónia (béke önmagával)	5,96
Szabadság (a tettek, gondolatok szabadsága)	5,88
Családi biztonság (biztonság szeretteinknek)	5,75
Igaz barátság (közeli támogató barátok)	5,63
Kreativitás (egyediség, képzelet)	5,63
Önbizalom (hit önmagában)	5,58
Érett szerelem (mély érzelmi, és szellemi meghittség)	5,38
Öröm (a vágyak kielégítése)	5,13

Elemzés:

A hallgatók azokat az értékeket pontozták jobban, amelyek számukra jelenleg vezérlőelvek, tehát ennek megteremtését tűzték célul maguk elé. A szakmaiság, az újságírói pályával kapcsolatos szükséges jellemvonások közül a szabadságvágy, a kreativitás, és az önbizalom van jelen. Úgy gondolom, ezek nagyon is fontos jellemzői lehetnek egy jó újságírónak.

Mégis, ha az adatokat jól szemügyre vesszük, számszerűségében is feltűnő, hogy a 21 – 23 éves hallgatók körében a fő cél még a harmonikus magánélet megteremtésén van. Nem is nagy baj ez, hiszen ebben a korban kellene, hogy nagyobb eséllyel megtalálják életük párját, megszerezzék azokat az együttélési formákra vonatkozó tapasztalatokat, melyeket további életük folyamán párkapcsolataikban majd hasznosíthatnak. Úgy tűnik, kevesen foglalkoznak még az elhelyezkedéssel, a pályaválasztással, a munkahelyi önmegvalósítással, az életcél meghatározásával.

1.2. A levelező tagozatos hallgatók legfontosabb értékei

Legfontosabb értékek	Átlag
Családi biztonság (biztonság szereteteinknek)	6,04
Igaz barátság (közeli támogató barátok)	5,79
Belső harmónia (béke önmagával)	5,75
Magánélet (jog a privát szférára)	5,29
Szabadság (a tettek, gondolatok szabadsága)	5,21
Szellemi élet (a hangsúly a lelki és nem az anyagi gondokon van)	5,08
Az élet értelme (az élet célja)	5,08
Biztonságérzet (érzés, hogy mások vigyáznak ránk)	5,00

Elemzés:

A levelező tagozatos hallgatók életkoruk, tapasztaltságuk miatt is jó kontrollt nyújtanak a nappali hallgatókhoz. Az ő általuk megjelölt 8 legfontosabb vezérlőelv már inkább a munkával, ideológiával, önmegvalósítással kapcsolatos. Bár az első két helyen a személyre szóló, szubjektív érzelmek dominálnak, a többség a továbbiakban mégis hat olyan vezérlőelvet nevez meg, melyek a mindennapok önértékelésével kapcsolatosak. Fontos helyet kap a privát szféra, a tettek, gondolatok szabadsága, a biztonságérzet, és az élet értelmének, céljának megtalálása. Ezek már olyan jellemvonások, melyek megléte esetén beszélhetünk érett személyiségről, önállóan dolgozni és gondolkodni tudó egyénről.

1.3. A nappali tagozatos hallgatók szélsőséges válaszai az értékek, mint vezérlő elvek kapcsán

Szélsőséges válaszok	Relatív szórás, %
Társas hatalom (kontroll mások felett, dominancia)	139,50
Tekintély (jog a vezetésre és a parancsolásra)	124,61
Jólét (Anyagi javak, pénz)	43,28
Harmónia a természettel (illeszkedés a természetbe)	42,13
Bölcsesség (megfontolt vélekedés az életről)	42,06
Társadalmi ismertség (tisztelet, elismertség mások által)	39,83

Elemzés:

A nappali tagozatos hallgatók esetében azt a hat választ emeltem ki, melyek tekintetében a legnagyobbak voltak az átlagtól való eltérések. Ezekben az esetekben az értékek megítélésében, végletes különbségek, egyet nem értékek adódtak. Nagyok a véleménykülönbségek a társas hatalom, a tekintély és a jólét megítélésében.

1.4. A levelező tagozatos hallgatók szélsőséges válaszai az értékek, mint vezérlő elvek kapcsán

Szélsőséges válaszok	Relatív szórás, %
Társas hatalom (kontroll mások felett, dominancia)	104,21
Tekintély (jog a vezetésre és parancsolásra)	76,97
Izgalmas élet (stimuláló élmények)	48,68
Tradíciók tisztelete (hagyományok és a szokások megőrzése)	39,72
Harmónia a természettel (illeszkedés a természetbe)	38,33
Kalandos élet (tele kihívásokkal, újdonságokkal és változásokkal)	38,33

Elemzés:

Maradjunk továbbra is az átlagtól való eltéréseknél, a szélsőséges válaszoknál. A levelező tagozatosok esetében is a társas hatalom megítélése osztja meg legjobban a kérdezett csoportot. Úgy látszik, egyesek szerint szükséges, mások megkérdőjelezzik ennek fontosságát. A nappali tagozatosok és a levelező hallgatók sorrendje a szélsőséges válaszok második helyén is meg egyezik, hiszen náluk is a tekintélyt láthatjuk megjelölve. Újdonságként azonban *három olyan értéket is látunk, melyek megítélésében a hallgatóság megoszlik. Ezek a következők:*

- izgalmas élet (stimuláló élmények)
- tradíciók tisztelete (hagyományok és a szokások megőrzése)
- kalandos élet (tele kihívásokkal, újdonságokkal és változásokkal)

Az adatok kapcsán levonható az a következtetés, hogy az érettebb, tapasztaltabb hallgatók életfelfogásuk, a mindennapokkal kapcsolatos elvárásaik, fordultak, a sokszínű, vagy éppen kiszámítható világra való igényük kapcsán is sokfélék lehetnek.

2.

Értéklista eredményeinek kivonata

A kérdőív során azokat a tulajdonságokat keressük, melyek a cselekedetekben inkább vagy kevésbé jellemző vezérlőelvek.

2.1. A nappali tagozatos hallgatók cselekedetekre vonatkozó vezérlő elvei

Legfontosabb értékek	Átlag
Életcéllal rendelkező (saját célokat választ)	5,50
Egészséges (fizikailag és szellemileg)	5,42
Lojális (hű barátokhoz, valamilyen csoporthoz)	5,33
Becsületes (őszinte, nyílt)	5,33
Intelligens (logikus gondolkodású)	5,33
Szülők, idősek tisztelete (tisztelet kimutatása)	5,29
Sikeres (eléri céljait)	5,13
Felelősséget vállaló (megbízható)	5,08

Elemzés:

A nappali tagozatos hallgatók cselekedetekre vonatkozó vezérlőelveiben a saját életcél megválasztását tartották legfontosabbnak. Itt már kézzel foghatóbban jelentkeznek azok a mindennapok során fontosnak tartott attitűdök, melyek elmélyítésén a nevelői munkánk során fáradozunk. Ezen értem a becsületességet, a csoporthoz való hűséget, a tiszteletet, a mások iránt érzett felelősséget, és azt a törekvést is, ami a célok elérésére irányul.

2.2. A levelező tagozatos hallgatók cselekedetekre vonatkozó vezérlő elvei

Legfontosabb értékek	Átlag
Egészséges (fizikailag és szellemileg)	6,08
Becsületes (őszinte, nyílt)	5,88
Lojális (hű barátokhoz, valamilyen csoporthoz)	5,54
Felelősséget vállaló (megbízható)	5,50
Intelligens (logikus gondolkodású)	5,42
Életcéllal rendelkező (saját célokat választ)	5,38
Szülők, idősek tisztelete (tisztelet kimutatása)	5,33
Kötelességtudó (kötelességet vállaló)	5,21

Elemzés:

A levelező tagozatosok esetében az első helyen megjelölt cselekvéssel kapcsolatos vezérlőelv a fizikai és szellemi egészségre való törekvés. Remélhető, hogy az erre irányuló cselekvést, nem csak gondolati, hanem fizikai síkon is megvalósítják hallgatóink, tehát mozognak, sportolnak, egészségesen élnek, étkeznek stb.

A nappali tagozatosokhoz képest újdonságként hat – és mindjárt második helyen szerepel – a becsületesség. Minthogy ezek a hallgatók többnyire munkaviszonyban állnak, így szimpatikus ennek magas presztízse, rangja. Reméljük, a jövő újságírói valóban ezzel a ritka jellembeli tulajdonsággal rendelkezve tudnak maguknak majd rangot, megbecsülést kivívni.

2.3. A nappali tagozatos hallgatók szélsőséges válaszai a cselekedetre vonatkozó vezérlő elvek kapcsán

Szélsőséges válaszok	Relatív szórás %
Társadalmi megítélését féltő (az image védelme)	132
Sorsát elfogadó (életkörülményeit elfogadja)	105
Félrehúzódo (szerény, alázatos)	103
Hívő (vallásilag elkötelezett)	100
Befolyásos (befolyása van eseményekre és személyekre)	93
Önkényeztető (nem tagad meg semmit önmagától, kellemes dolgokat csinál)	59

Elemzés:

Térjünk át ismét azokra a szélsőséges válaszokra, melyek legjobban eltérnek az átlagtól!

A nappali tagozatosok esetében a következők megítélésében nem egyeznek a hallgatók:

- a társadalmi megítélés féltésében,
- a sors elfogadásában,
- az alázatosságban,
- és a vallási elkötelezettségben.

Ha végignézzük az itt felsoroltakat, azt mondhatjuk, nem lepődtünk meg. Hiszen társadalmunk képe itt rajzolódik ki igazán. A sokszínű családok, együttélési formák, (teljes-, vagy egyszülős családok, a látogató együttélés különböző módozatai), a sokfajta nevelői hatás (szabadelvű, konzervatív,

agresszív, megengedő szülők, nevelők) eredményeként kaphatunk ennyire különböző szélsőséges válaszokat.

2.4. A levelező tagozatos hallgatók szélsőséges válaszai a cselekedetre vonatkozó vezérlő elvek kapcsán

Szélsőséges válaszok	Relatív szórás %
Hívő (vallásilag elkötelezett)	141,82
Társadalmi megítélését féltő (az image védelme)	81,34
Önkényezettő (nem tagad meg semmit önmagától, kellemes dolgokat csinál)	74,18
Félrehúzódo (szerény, alázatos)	71,50
Merész (Kalandkereső, kockázatot vállaló)	64,56
Higgadt (elkerüli a heves érzelmeket és tetteket)	57,70

Elemzés:

A levelező tagozatosok esetében is jelentkeznek az előbb említett szocializációs hatások. Újdonságként az hathat, hogy a vallási elkötelezettség kapcsán milyen nagy a véleménykülönbség a csoporttagok között. Megjelenik még a merészség, mint kockázatvállalás, és a higgadtság, azaz a heves érzelmek kerülésének vágya. Ez a két cselekedetre vonatkozó vezérlő elv szoros kapcsolatban áll egymással, és nincs ellentmondás sem közöttük. Hiszen amennyiben valaki fontosnak tartja vezérlőelvként a kalandkeresést, nyilvánvalóan nem kerüli a tetteket, vagy éppen az érzelmeket.

A kutatás rövid összefoglalása:

A kapott adatokból levonhatók a következők:

- A nappali és levelezős hallgatók esetében is kialakultak azok a jellemvonások, attitűdök, melyek fontosak lehetnek az elektronikus újságírói pályán (becsületesség, életcél, felelősségtudat, sikeresség).
- Jól láthatók a különbségek a nappali és a levelezős hallgatók esetében. A köztük lévő esetleges korkülönbség, az élettapasztalatok megnyilvánulnak a kapott eredményekben is. A nappali tagozatos fiatalok vezérlőelvei még a magánéleti harmónia megteremtésének rendelődnek alá, ezzel szemben a levelező tagozaton a pálya, a szakma iránti elkötelezettség, a munkával kapcsolatos sikerélmények is fontos tényezőknek számítanak.

- A szélsőséges válaszok esetében nincsenek nagy különbségek a nap-pali tagozat és a kontroll csoport között. Ez magyarázható a társadalmi és a szocializációs hatások sokszínűségével.

Felhasznált szakirodalom

- VAJDA ÉVA–WEYER BALÁZS: Kántor nyomoz. Az investigatív újságírásról. In: *A nyilvánosság rendszerváltozása*. Bp. 1998. Új Mandátum.
- ÓSZABÓ ATTILA–VAJDA ATTILA: A valóság nyomában. In.: *Médiakutató* 2001. 2. sz. http://www.mediakutato.hu/cikk/2001_02_nyar/07_valosag_nyomaban
- RIVERS, WILLIAMS L.–MATHEWS, CLEVE: *Médiaetika*. Bp. 1993. Bagolyvár.
- Szociálpszichológia*. Budapest. 1973. 84-116. p.
- Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe* Szerk.: Falus Iván. Bp. 2000. Műszaki Könyvkiadó
- BÁBOSIK ISTVÁN: *A nevelés elmélete és gyakorlata* Bp. 1999. Nemzeti Tankönyvkiadó